

Firidun bəy Köçərli XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan xalqının yetirdiyi böyük maarifçi, fikir və əməl adamı, ədəbiyyatşünas alim və ictimai-siyasi xadim idi. Onun haqq dünya-sına qovuşmasından 90 ildən artıq vaxt ötsə də, o, əsərlərində, əməllərində və parlaq ideyalarında bu gün də yaşayır. Əsərləri çap edilib, haqqında araşdırılmalar aparılıb, adı Bakıda kitabxanaya verilib. Ən başlıcası temiz adı özünə qaytarılıb, böyük ideyaları həyata keçirilib. Hesab edirik ki, neçə ki Azərbaycanın zəngin məktəb və pedaqoji fikir tarixi, qədim ədəbiyyat tarixi var, deməli, çəqdaş ədəbiyyat tariximizin banisi, böyük maarifçi Firidun bəy Köçərlinin adı və əməlləri də hər zaman var olacaqdır.

**M. Mardanov,
A. Küliyev**

Великий просветитель

Резюме

В статье дается информация о национальном публицистическом наследии, оставившего своей вечной подписи в истории, культуры и национального просвещения конца XIX и начала XX веков, как профессионального журналиста и переводчика, выдающееся организатора просвещения, основоположника национальной литературно-исторической науки, народного учителя и великого Азербайджанского ученого Фирудин бека Кечярли перед его Родиной. Отмечается, что он посвятил свыше 35 лет своей жизни развитию культуры и просвещения, подготовке национальных кадров-учителей, созданию национальной истории литературы. Важную роль имеет и

публицистика в творчестве Ф. бека Кечярли.

Ведущую роль имеет в его напечатанных в прессе статьях просвещенческие идеи, такие как, создание современных учебных заведений на азербайджанском языке, оформление учебников на основе народного языка, особенно, отдавая предпочтение на фольклорные материалы, формирование литературного языка на почве народного простого, понятливого литературного языка художественных произведений, реформы алфавита, подготовка учителей.

**M.Mardanov,
A.Guliyev**

Great Educationist

Summary

In the article it is spoken about the great educationist, pedagogue, educational organizer, professional journalist, Firudin beck Kocharly who dedicated his life to the history of national-education and culture at the end of XIX and beginning of XX century. He dedicated more than 35 years of his life to the development of education and culture of his people, the preparation of national teacher cadres, and creation of national literary history. Publicism played important roles in Firudin beck Kocharly's literary activity. He paid great attention to the issues of enlightenment ideas, creating modern educational institutions in mother tongue, preferred folklore materials while compiling text books, formulating literary tongue, literary works written simple and comprehensive, alfabet reforms, teacher preparation and other problems in his articles published in press.

XƏZƏR UNIVERSİTETİ: AZƏRBAYCANIN İLK ÖZƏL ALİ MƏKTƏBİ

İsaxan İsaxanlı
Xəzər Universitetinin şöbə müdiri,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru

Xəzər Universiteti ölkəmizdə fəaliyyət göstərən ilk özəl ali təhsil məəssisələrindən biridir. O, 1991-ci il martın 18-də Nazirlər Kabinetinin 41 sayılı qərarı ilə ölkəmizdə müxtəlif sahələr üzrə yüksək ixtisaslı və ingilis dilli kadrlara olan ehtiyacı ödəmək məqsədilə yaradılmışdır. Azərbaycanda kredit sistemi, eləcə də Boloniya sisteminin elementləri ilk dəfə Xəzər Universitetində tətbiq olunmağa başlamışdır. Məlum olduğu kimi, Avropana Boloniya prosesi 1999-cu ildən vüsstət almışdır. Azərbaycan isə bu prosesə 2005-ci ildə qoşulmuşdur. Beləliklə, Xəzər Universiteti Amerikan təhsil modelinə əsaslanan Boloniya prosesini Avropanın təxminən 7-8 il, Azərbaycandan isə 13-14 il əvvəl tətbiq etməyə başlamışdır. Bunun nəticəsidir ki, Azərbaycan ali məktəbləri Boloniya sistemi ilə işləməyə başlayanda Xəzər Universiteti bu məsələdə əsas təcrübə meydanına çevrildi. Bir sira ali məktəblərin tədrisə məsul əməkdaşları Xəzərə gəlir, kredit sisteminin özəllikləri ilə, tədris prosesində meydana çıxın biləcək məqamlarla tanış olurdular. Bu proses indi də davam etməkdədir.

Xəzər Universitetində əsas tədris dili ingilis dilidir. Bu, dünyannın qabaqcıl universitetləri ilə tələbə və müəllim mübadiləsini uğurla həyata keçirməyə, dünyannın ən yaxşı ali məktəblərində keçilən dərsliklərden istifadə olunmasına şərait yaradır, dünyın müxtəlif ölkələrindən tanınmış peşəkar mütəxəssislərin dərs

prosesinə cəlb olunmasına imkan verir, ümumilikdə dünya təhsil sisteminin naliyyətləri və ənənələrindən bəhrələnməyə geniş imkan yaradır.

Tanınmış yerli və xarici mütəxəssislərin işə cəlb olunması, geniş beynəlxalq əlaqələr, ciddilik, halallıq və səlistlik, çevik və adalatlı yeni təhsil modeli, dünya təhsil təcrübəsinə nəzərə alan, dərin müşahidə və təhlilə əsaslanan təhsil-tədris prinsipləri Xəzər Universitetinin özüne-məxsus cəhətləridir.

Həzirdə universitedə 1500-ə yaxın tələbə təhsil alır. Təhsilin yüksək səviyyəsi və yüksək maddi- texniki bazanın varlığı nəzərə alınaraq universitet ayrılan qəbul planı ildən-ildə artırılır. Bu gün Xəzər Universiteti tələbə qəbulu zamanı ən çox plan yeri ayrılan özəl ali məktəblərdən biridir.

Bu gün Xəzər'in məzunları həm ölkəmizdə, həm də xaricdə ən nüfuzlu təşkilatlarda –Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyası, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Məhkəməsi, Xarici İşlər Nazirliyi, Vergilər Nazirliyi, Nəqliyyat Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi, Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi, Təhsil Nazirliyi, İqtisadi İnkişaf Nazirliyi, Mərkəzi Bank, eləcə də Azərbaycan Respublikasının ABŞ, Kanada, Macarıstan və digər ölkələrdəki səfirliliklərində, müxtəlif ölkələrin Azərbaycandakı səfirlilik və diplomatik korpuslarında və başqa nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlarda uğurla çalışırlar.

Məzunlarımızın bir qismi təhsilləri ni ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa, Kanada, Çin, İspaniya, İtaliya, Türkiyə, Yurmanistan, Portugaliya, Bolqarıstan, Almaniya, Norveç, İsvəç, və b. ölkələrin tənmiş ali məktəblərində magistr və doktorantura səviyyəsində davam etdirirlər.

Xəzər Universitetində təhsil alan əcnəbi tələbələrin sayı ilbilər artmaqdadır. Dünya təhsil təcrübəsində uğur qazanmış kredit sisteminin tətbiq edilməsi (Xəzər Universiteti bu sistemi Azərbaycanda tam tətbiq edən ilk və yeganə ali məktəbdür), təhsilin ingleş dilində olması, təhsildə keyfiyyət, eləcə də çox maraqlı və canlı tələbə həyatının olması xarici ölkə vətəndaşlarını bu ali təhsil ocağına cəlb edən elementlərdəndir. Universitetdə bu gün Amerika Birləşmiş Ştatlarından, Qərbi Avropadan, Rusiyadan, Gürcüstandan, Ərəb dövlətlərindən, Türkiyədən, İran İsləm Respublikasından, Hindistandan, Çindən, Nigeriyadan, Cənubi Koreyadan və b. ölkələrdən gəlmiş 150-dən artıq xarici tələbə təhsil alır və bu rəqəm sürətlə artıraqdadır.

Xəzər Universitetinin tədris siyaseti və diplomları Avropa və Amerikanın aparıcı universitetləri tərəfindən tanınır.

Hazırda Universitetdə təhsil alan tələbələrin 15 faizindən çoxu əcnəbilərdir və bu, Azərbaycanda fəaliyyət göstərən bütün ali məktəblər (istər dövlət, istərsə də özəl) arasında ən yüksək faizdir. Xəzər Universitetində İndiya qədər yuzlərlə xarici ölkə mütəxəssisləri dərs demiş, mühazırılar oxumuş və buradakı yüksək potensial və təhsil keyfiyyətlərini görərək "Xəzər" in xaricdəki təbliğatçılara çevrilmişlər.

Universitetdə 200-dən çox professor-müəllim heyati, o cümlədən 40-a yaxın elmlər doktoru, 100-ə yaxın elmlər namizədi çalışır.

Professor-müəllim heyətinin təxminən 10 faizi universitetin öz məzunlardır. Professor-müəllim heyətinin əksəriyyəti müxtəlif vaxtlarda müxtəlif programlar, qrantlar üzrə dönyanın müxtəlif ali məktəblərində təcrübə keçmiş, öz sahələrində söz və nüfuz sahibi olan ingilisdilli mütəxəssislərdir. Məşhur Fulbright programı üzrə Azərbaycandan ABŞ-a gedən ilk 6 müəllimin hamisi "Xəzər" in əməkdaşı olmuşdur. Universitetdə yerli mütəxəssislərlə yanaşı, bir sıra xarici mütəxəssislər də çalışırlar. Hər semestr təxminən 10-20 xarici müəllim bütün semestr boyu Xəzərdə dərs deyir. Bununla yanaşı qısa müddətli dərs demək və elmi maruzələr etmək üçün tez-tez (ildə təqribən 80-100 nəfər) xaricdən mütəxəssislər dəvət olunur. Onlar tələbələrə 1 həftəlik, 2 həftəlik və 3 həftəlik intensiv dərslər verməklə kadər təminatımızı və tədris metodologiyasını gücləndirir. Onların rəhbərliyi ilə müəllimlər üçün treninq kursları da təşkil edilir ki, bu da yerli müəllimlərin bilik, bacarıq və təcrübəsinin artırılmasına xidmət edir.

Universitetdə 7 kompyuter mərkəzi var və bu mərkəzlərdə ümumilikdə 400-dən çox ən müasir kompyuterlər var. Universitetdə təhsil alan təxminən hər 4 tələbəyə 1 kompyuter düşür ki, buna da az-az ali məktəblərdə rast gəlmək olar.

Bütün mərkəzlər tələbə və işçilərin tədris və tədqiqat ehtiyaclarına xidmət edir.

Universitetdə bütün müasir standartlara uyğun ləvazimatlarla təchiz olunmuş ixtisaslaşmış tədqiqat və tədris laboratoriyaları da fəaliyyət göstərir. İxtisaslaşmış laboratoriyalar müxtəlif sahələrdə tədris və tədqiqatların aparılmasına xidmət edir.

Universitetdə yeni istifadəyə verilmiş tədris binasının bütövlükde 5-ci və 6-ci mərtəbəsini əhatə edən və ümumi sahə-

si 1000 kv.m-dən çox olan, dönyanın bir çox ölkələrindən alınmış göstirilmiş, elmin müxtəlif sahələrinə aid ən müasir dərslik və monoqrafiyalarla zəngin kitabxana informasiya mərkəzi tələbələrə xidmət edir.

Kitabxana informasiya mərkəzi, Science Direct, Cambridge University Press, Oxford University Press, Bio One, AGORA, Ingenta və s. kimi dünyada ən məşhur olan verilənlər bazalarına müraciəti təmin edir. Universitetdə tələbələrinin dönyanın müxtəlif yerlərində nəşr olunan 4450 akademik və 3600-dən çox biznes jurnallarına çıxışı var.

Universitetdə mövcud olan 200.000-dən çox nüsxə kitabdan təxminən 150.000 nüsxəsi 1990-ci ildən sonra nəşr edilmiş kitablardır.

Son bir neçə ildə dönyanın ən yaxşı ali məktəblərinin reyting cədvəlləri ilə yanaşı, universitet kitabxanalarının siyahısı açıqlanır və bu siyahıda Azərbaycandan yalnız Xəzər Universitetinin kitabxanası yer alır.

Bu təhsil ocağı dönyanın bir çox qabaqcıl ali məktəbləri ilə geniş beynəlxalq əlaqələr qurmağı müyəssər olmuş, xaricdən dəvət edilmiş mütəxəssislərin, eləcə də xaricə göndərilən müəllim və tələbələrin sayına görə Azərbaycanın ən qabaqcıl ali məktəblərindəndir.

Xəzər Universiteti beynəlxalq əlaqələrinin 3 istiqamətdə həyata keçirir.

- Beynəlxalq layihələr
- Xarici universitetlərlə əlaqələr
- Təşkilat və şirkətlərlə əlaqələr

Xəzər Universiteti çox böyük sayıda beynəlxalq əməkdaşlıq layihələrinin istirakçısıdır. Burada onların bəzilərini sadalamaqla kifayətlənirik. Universitet son 5 ildə 4 TEMPUS layihəsinin istirakçısı olmuş, hazırda bir sıra yeni TEMPUS layihələrinə qoşulmaq üzərində iş gedir.

Xəzər Universiteti Avropa İttifaqının Erasmus Mundus programı çərçivəsində Avropa universitetləri ilə birgə kadər hazırlıqlı məsələlərini həyata keçirən layihənin icrasına 2007-ci ilin sentyabr ayından başlamışdır. Bu layihə 2014-cü ilə qədər davam edəcək. Layihədə Xəzər Universiteti Fransa, İtaliya, İngiltərə, Belçika, Niderland, Yunanistan, Portugaliya, Latviya, Bolqarıstan və Gürcüstan universitetlə ilə mübadilə və digər programlar üzrə əməkdaşlıq edir. 2007-2011-ci illərdə Avropa universitetlərinə Xəzər Universitetinin 40-a yaxın tələbə və müəllimi göndərildi. Eyni zamanda Xəzər Universiteti vasitəsi ilə program üzrə Avropaya bilavasitə bu universitetdə oxumanın və ya çalışmayan 20-dən çox tələbə və müəllimlər da göndərildi.

Xəzər Universiteti dönyanın bir çox ölkələrinin - Böyük Britaniyanın London, Kembric, Oksford universitetləri və s., ABŞ-in Harvard, Kolumbiya, Kaliforniya və Dövlət Universiteti, Georgia Dövlət Universiteti və s., eləcə də, Fransa, Hollandiya, Türkiyə, Almaniya, Kanada, İtaliya, Rusiya, İran İsləm Respublikası, Çin Xalq Respublikası, Cənubi Koreya, Indoneziya, Malayziya, Yaponiya, Macaristan, Avstraliya, İsvəç və başqa ölkələrin məşhur universitetləri ilə geniş əlaqələr yaradılmışdır. Göstərilən bu ali məktəblərin əksəriyyəti ilə elmi araşdırımlar, informasiya mübadiləsi və s. əlaqələrlə yanaşı, tələbə və müəllim mübadiləsi programları da həyata keçirilir. Belə geniş beynəlxalq əlaqələr nəticəsində bu təhsil müəssisəsinin yüzlərlə tələbəsi öz təhsillərini adı çəkilən universitetlərdə davam etdirmiş və etdirməkdədir. Universitetimizin müəllimlərinin isə, demək olar ki, hamısı bu ali məktəblərdə işləmiş və təcrübə keçmişlər. Universitetlərəsi bu mübadilə programlarından savayı Xəzər Universitetinin bir sıra müəllimləri və yuxarı kurs

tələbələri, eləcə də magistrant və doktorantları müxtəlif beynəlxalq fondların və proqramların (ACTRA/ACCELS Undergraduate exchange Program, British Chevening Program, German DAAD Program, Muskie Fellowship Program, IREX Contemporary Program, Freedom Support Act Program, British Council Scholarships Program və s.) dəstəyi ilə məşhur xarici universitetlərdə uzun və ya ortamüddətli staj keçmiş və ya təhsil almış, bir sıra əməkdaşlarımızı bu fondlar və proqramların dəstəyi ilə müxtəlif ölkələrdə konfranslarda, seminarlarda iştirak etmişlər. (Avstriyanın məşhur Salzburg Seminarları misal göstərilə bilər). Bütün bunların nəticəsidir ki, Xəzər Universiteti müəllim-kadri potensialına görə Azərbaycannın ən öndə gedən ali məktəblərindən biridir. Eləcə də bu əməkdaşlıq proqramları çərçivəsində yuxarı xarici mütəxəssisler Xəzərdə işə cəlb olunmuşlar, demək olar ki, hər tədris ili burada 15-20 xarici müəllim dərs deyir.

Xəzər Universiteti beynəlxalq əlaqələr çərçivəsində bir sıra Beynəlxalq Universitetlər Assosiasiyanının və başqa beynəlxalq təşkilatların üzvüdür. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən biznes şirkətləri, fondlarla da geniş əlaqələr qurulmuşdur. O cümlədən, Tasic Tempus, Avrasiya, Soros fondu, Amerika Hüquqşünaslar Assosiasiysi, IREX, Carnegie fondu və s. ilə geniş əməkdaşlıq proqramları həyata keçirilir.

Universitet eyni zamanda Azərbaycanda fəaliyyətdə olan xarici nümayəndəliklər - səfirliliklər güclü əlaqələrə malikdir. Müxtəlif səfirlilik rəsmilərinin bu təhsil ocağında mühazirələr oxuması adı hala əvvəlmişdir.

Universitetdə tələbələrin oxuması ilə yanaşı öz sosial həyatını mənəni keçirməsi çox mühümdür. Xəzər Universiteti tələbə həyatının təşkilini, tələbələrə qeyri-

akademik xidmət sahəsində ciddi nailiyətləri olan ali məktəbdir. Bu sahədə (Student Support Services) 3 illik Tempus proqramını həyata keçirmiş, avropanı tərəfdəşəlarının təcrübəsini öyrənmiş, bir neçə ABŞ universitetlərində tələbə həyatının təşkilini araşdırmış və öz sistemini qurmuşdur. Ümumiyyətlə, Xəzər Universiteti həm tədrisdə, həm tədrisdən kənarında "tələbə mərkəzli sistem" qurmayı məqsəd olan edən və bu yolda xeyli iş görən ilk ali məktəbdir. Yeni qəbul olunmuş tələbələrin adaptasiyası (yönləndirilməsi), tələbələrin yazılı və elektron şəkildə universitetin qaydaları, tələbələrin vəzifə və hüquqları barədə sənədlərlə tanışlığı həyata keçirilir. Qaydalarla əsasən öncədən fənlərin tematik planı (Syllabi) tələbələrə təqdim edilir. Maliyyə və bank sistemi, təqvaüd imkanları, xaricdə təhsil imkanları rəsmi elan olunur və şəffaf müsabiqə əsasında həyata keçirilir. Tələbələrə zəruri hüquqi və tibbi yardım edilir, psixoloji məsləhət verilir. Beynəlxalq tələbə mərkəzi fəaliyyət göstərir, xarici tələbələrin bütün problemlərinin həll edilməsi, onların Azərbaycan cəmiyyətinə integrasiya olunmalarına kömək edir. Xarici və arzu edən azərbaycanlı tələbələr üçün yataqxana və ev kirayəsi məsələləri həll edilir.

Tələbələrin mədəni həyatının məzmunlu təşkili tələbənin sosial-məişət həyatını canlandırır, onu maraqlı edir. Xəzər Universiteti Azərbaycanda mədəniyyət və incəsənət dərslərinin mütləq olduğunu (ixtisasından asılı olmadan) yeganə ali məktəbdir. Tələbələr geniş seçim edə bilirlər: klassik Azərbaycan və Avropanı musiqi mədəniyyəti, müğəm və xalq musiqisi, milli və dünya xalqları rəqsləri, vokal və xor, teatr və kino, xalqçılıq, zərgərlik, milli paltar tikişi, rəsm sənəti və s. dərsləri seçib həyatlarını zənginləşdirir, konsertlər, tamaşalar, sərgilər təşkil edirlər. Tələ-

bələrdən ibarət ansambl və qruplar bir çox xarici ölkələrdə qastrola gedir, beynəlxalq yarışlarda uğur qazanırlar. Eyni uğurlar idmançılarımıza da aiddir.

Universitetdə 285 yerlik «Dünya Konsert salonu» mövcuddur.

Burada universitetin müxtəlif tədbirləri, klassiklərimiz və müasir sənət adamlarımızın həyat və yaradıcılıqlarına həsr olunmuş yaddaşaların elmi toplantılar, görkəmli elm, ədəbiyyat və incəsənət xadimlərinin iştirakı ilə keçirilmiş görüşlər, müğəm və klassik musiqi gecələri, eləcə də yerli və beynəlxalq konfranslar və s. tədbirlər keçirilir.

Tələbələrin seçkili orqanı olan tələbə məclisi və bir çox digər tələbə birlikləri universitetin və tələbələrin həyatında fəal iştirak edirlər.

Xəzər Universitetinin nəzdində fəaliyyət göstərən ümumtəhsil Dünya məktəbi Azərbaycanda fəaliyyətə başlayan ilk özəl tam orta məktəblərdən biridir. 1998-ci ildə eksperimental bir sınıf kimi fəaliyyətə başlayan Dünya məktəbində bu gün 300-dən çox şagird təhsil alır. 2010/2011-ci tədris ilində məktəbin ilk məzunları oldu. Fərqli haldır ki, məktəbi bitirənlərin hamısı yüksək ballar toplayaraq ali məktəblərə qəbul olmuşlar.

Dünya məktəbi 2009-cu il yanvarın 16-da beynəlxalq İB məktəbi statusu aldı, Dünya İB School adı ilə Beynəlxalq Bakalavr Təşkilatı-International Baccalaureate Organization - İBO-nun üzvü oldu. Azərbaycanda bu statusu almış cəmi 3 məktəb var.

Xəzər Universiteti nəzdindəki Dünya məktəbi fəaliyyət göstərdiyi 14 il müdətindən ən müasir təlim metod və texnologiyalarının tətbiqində əsaslanıb, döyünün qabaqcıl təhsil təcrübəsindən bahalınmışdır. Dünya məktəbinin təhsil ideo- logiyası ilə məşğul olan mütəxəssisləri xarici ölkələrdə (ABŞ İnternational Lan-

guage University, Böyük Britaniya Middlesex University və s.) təcrübə mübadiləsi keçmiş, qabaqcıl xarici məktəblərin iş təcrübəsini öyrənmiş və onları öz ölkəmizin təlim tələblərinə uyğun şəkildə tətbiq edirlər. Dünya məktəbinin müəllimləri müntəzəm olaraq xarici mütəxəssislərin iştirak ilə təşkil edilmiş ixtisasartırma seminarlarında fəal iştirak edirlər. Buna nəşri məktəbdə hər dərs ilinin əvvəlində müəllimlərin pedaqoji qabiliyyətlərinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə məktəbdaxili həftəlik kurslar təşkil edilir, məktəbin peşəkar müəllimlərin qabaqcıl iş təcrübəsi müzakirə edilir və öyrənilir. Kurslarda iştirak edən müəllimlərə sertifikatlar verilir.

Bəsmərtəbəli məktəb binasının müasir texniki vasitələr (projektorlar, elektron lövhələr, kompyuterlər, internet sistemi) təmin olunmuş sınıf otaqları, laboratoriyaları, ən müasir kompyuterlərlə təchiz edilmiş və internet sistemi olan informatika otağı, 2 akt zalı, idman zalı, sahidiyyə qaydalarına cavab verən həkim otağı, gигиеник qaydalarla cavab verən yeməkxanası vardır.

Müntəzəm olaraq maraqlı uşaq ədəbiyyatı və metodik-pedaqoji ədəbiyyatla zənginləşdirilən məktəb kitabxanası şagirdlərin oxu texnikasının, mənəviyyat və dünyagörüşünün inkişafında, həmçinin müəllimlərin pedaqoji fəaliyyətinin inkişafında, təkmilləşdirilməsində böyük rol oynayır.

Məktəbdə qiyəmtəndirmə və monitorinq şöbəsi yaradılmışdır. Şöbənin əsas məqsədi ilboyu müntəzəm olaraq fənlər üzrə şagirdlərin bilik səviyyəsinin yoxlanılmasını təşkil etmək və onun qiyəmtəndirməsində obyektivliyi təmin etməkdir. Belə mərkəzləşdirilmiş qiyəmtəndirmə sistemi imkan verir ki, güclü və zəif hazırlıqlı şagirdlər aşkarlanın və onlara fərdi yanaşma təmin edilsin.

Sağirdlərin həvəsləndirilməsinə xüsusi fikir verilir. Hər bir şagirdin bacarıq və qabiliyyəti üzər çıxarılır, inkişaf etdirilir. İlboyu bilik yarışmaları, fənn olimpiadaları, inşa yazı müsabiqələri, rəsm əsərlərindən, el işlərindən ibarət sərgilər və s. təşkil edilir. Qaliblər mükafatlandırılır. Dərs ilinin sonunda hər bir şagird öz spesifikasi bacarıq və qabiliyyəti sayəsində qazandığı uğurlara görə diplomlarla təltif edilir.

Respublikada keçirilən yarışlarda, festivallarda şagirdlər dəfələrlə iştirak edib, diplomlar qazanmışlar. Məktəbdə şagirdlərin və valideynlərin istəyi ilə şahmat, müsiki, rəqs, karate dərnəkləri fəaliyyət göstərir. Son iki ildə universitetdə bir səra mühüm tədbirlər həyata keçirilmişdir. Universiteti ABŞ-dan dəvət edilmiş yeni rektor təyin edilmişdir. Xarici mütaxəssislərin və yüksək səviyyəli idarəçilərin işə götürülməsi siyaseti davam edir. Universitetin strateji inkişafına kömək etmək və beynəlxalq təcrübəni gücləndirmək məqsədilə təsisçi tərəfindən Lirektorlar və Qəyyumlar Şurası yaradılmışdır.

Programlarda da bir səra bəzi dayışıklıklar aparılmışdır. Bütün bakalavr programları İran Təhsil və Texnologiyalar Nazirliyi tərəfindən tanınmışdır. Həzirdə magistr və Ph.D programlarının da tanınması məsələsi müzakirə edilir.

Avropanın bir səra tanınmış ali məktəbləri ilə "birgə bakalavr və magistr" programları həyata keçirilməyə başlanılmışdır. Bu programlara əsasən tələbə təhsilinin bir hissəsini Xəzər Universitetində, digər hissəsini həmin ali məktəbdə oxumaqla hər iki ali məktəbin diplomunu almaq hüquq qazanır.

Yaxşı hələr ki, bir səra ixtisaslar Türkiyə Cümhuriyyəti YÖK (Yüksek Öğretim Kurulu) tərəfindən tanınmışdır

Universitetdə yeni ixtisaslar üzrə də kadr hazırlığına başlanmışdır. Son iki il ərzində universitetdə 6 yeni ixtisas açılmış, bir səra laboratoriyaqlar gücləndirilmiş, yüksək səviyyəli yeni elektronika və bio-tibbi mühəndislik laboratoriyası qurulmuşdur. Bu işlər davam edir.

Universitetin maddi-tədris bazası da möhkəmlənir. Yeni, ən müasir texnologiya və avadanlıqlarla təchiz olunmuş 7 mərtəbəli tədris binası istifadəyə verilmişdir. Tədris korpusları, yataqxana, idman kompleksi də daxil olun yeni inşaat üçün yer alınmış, memarlıq işi başa çatmış, inşaat planı üzərində iş gedir.

Həmçinin Xəzər Universiteti nəzdində fəaliyyət göstərən Dünya məktəbi iki illik akkreditasiya prosesi nəticəsində beynəlxalq IBO statusu almışdır. İndi burada ən təcrübəli müəllimlər dərs deyir.

Xəzər Universiteti dünyada ali məktəblərin reytinginin müəyyənşədirilməsi sahəsində nüfuzlu beynəlxalq təskilatların ("Webometrics", "QS") reyting cədvələrində Azərbaycan ali məktəbləri arasında həmişə birinci olmuşdur. "Webometrics"-in son reyting cədvəlində də (yanvar, 2012) dünyadan ən yaxşı ali məktəbləri arasında yüksək lıqada (ilk üçdə bir) Azərbaycandan yalnız bir ali məktəb – Xəzər Universiteti yer almışdır.

Aşağıda Xəzər Universitetinin fəaliyyəti ilə bağlı bəzi hesabatlardan götürülmüş fikirlər, qisaca da olsa, universitet haqqında rəy yaradır. Azərbaycanda Neft sənayesində Texniki Treninqdə distant öyrənmə metodlarının istifadəsi-BP Təlim və Öyrənmə Koordinatoru, David Maggiorinin hesabatından (2005):

Xəzər Universitetinin Los Angelesdə Kaliforniya Universiteti, Georgia Dövlət Universiteti (Atlanta) və Michigan Universiteti (Ann Arbor) ilə əməkdaşlıqları Xəzər Universitetini daxili qiymətləndirmə sistemi də daxil olmaqla Amerikan

akkreditasiya prosedurunu və indikatorları tətbiq etməyə sövq etdi. Bundan başqa universitet Avropa Universitetlər Assosiasiyanın və Mühəndislər və Texnologiya Akkreditasiya Şurasının akreditasiyasını keçmiş Orta Doğu Texniki Universitetinin akkreditasiya təcrübəsini öyrənmişdir. Inkişaf etdirilmiş beynəlxalq əlaqələri Xəzər Universitetini BP Qazma və Tamamlama Mühəndisləri üçün tədris programının aparıcı tərəfdəsına çevirmişdir. Bu programda üç tərəf -BP Azərbaycan, Heriot Watt Universiteti və Xəzər Universiteti çıxış edir.

Salzburg Seminari Məşvərətçilər Programı hesabatından (25-30 aprel, 2006): Xəzər Universiteti son 15 il ərzində əsaslı uğurlar qazanmış, Azərbaycanda və bütün Cənubi Qafqazda Ali Təhsil İnstitutu modeli kimi çıxış edə bilər. Ölkədə və regionda ali təhsilin vəziyyətini nazərə alaraq demək olar ki, Xəzər Universiteti Azərbaycanda beynəlxalq standartlara cavab verən yeganə universitetdir. Tempus programı çərçivəsində yaradılmış Keyfiyyət Təminatı və Keyfiyyət Nəzarət Mərkəzi müəllimlərin tədris metodikasını, həmçinin qiymətləndirmə informasiyalarının sistematik şəkildə yığılmasını və bunların əsasında müəllimlərin ixtisaslaşdırılmasını və treninqini təmin edir.

Artıq qeyd olunduğu kimi, Xəzər Universiteti Biznes aləmi ilə əsaslı və yaradıcı münasibətlər qurmuşdur. Xəzər Universiteti həmçinin müqavilə əsasında tədqiqatların aparılması, idarəetmə sahəsində işçilərin treninqi, qeyri-mənfovət və qeyri-dövlət təşkilatları üçün tədqiqat metodologiyalarının treninqi sahələrində geniş əməkdaşlıq potensialına malik bir universitetdir. Xəzər Universiteti Boloniya Prosesində Azərbaycanda aparıcı rol oynayaq bir universitetdir ki, öz idarəetmə, tədris programlarının və təlim proseslərinin texnologiyalarının keyfiyyəti və beynəlxalq standartlara uyğun olması və tələbəyə yönəlmüş kredit əsaslı təhsil sistemi ilə fərqlənir.

Azərbaycan-Türkiyə iş adamları birliyi. Azərbaycanda təhsil sektorunun və biznesin qarşılıqlı əlaqələrinin inkişaf perspektivləri. Bakı, 2009. Araşdırımlar göstərdi ki, bəzi istiqamətlərdə həm dövlət, həm özəl məktəblər təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsində təcrübə mühəbadiləsi və hazır texnologiyaların idxləndən başqa (çatmağa çalışan modernləşmə), həmçinin özünəməssus əşyaların və mədəllərin işlənilə-hazırlanması üçün tədqiqatlar aparıllar. Bunu Xəzər Universitetinin nümunasında da müşahidə etmək olar. Bəyan edildiyi kimi, bu universitet təhsil sahəsində tədqiqatlar aparmaq və özünün fəaliyyətini diversifikasiya etmək istiqamətini başlıca inkişaf amili kimi keçmişdir. Bu məqsədlə Xəzər Universiteti 1992-ci ildə, ABŞ-in UCLA Universiteti ilə birlikdə ali təhsil müəssisəsinin mənecəliyi sahəsində layihə həyata keçirməyə başladı. Bu əməkdaşlıq programının məhsulu olaraq Təhsil və İformasiya Araşdırımları Mərkəzi yaradıldı. Daha sonra Avropa Komissiyasının dəstəyi ilə Təhsildə Keyfiyyətin Qorunması Mərkəzinin əsası qoyuldu. Mərkəz əməkdaşları Azərbaycanın müxtəlif regionlarında müəllimlərin treninq programlarını həyata keçirməyə başlıdlar və beləliklə, universitetləri və Təhsili Mərkəzi" yaradıldı.

Xəzər Universitetində təhsilin yüksək səviyyəsi sınamış dünya təhsil təcrübəsindən və təhsil ənənələrindən, dərslik və elmi nəşrlərdən səməralı istifadəyə şərait yaradır, tələbə-müəllim mühəbadilə programlarının uğurla həyata keçirilməsinə yol açır, tələbələrin və məzunların təhsillərini dövriyyətə qazanmaq və təhsil proseslərində davam etdirməsinə, eləcə də xarici

ölkələrdə çalışmalarına geniş imkan yaradır.

Xəzər Universitetinin geniş beynəlxalq əlaqələri, universitetdə texnologiyaların və innovasiyaların uğurlu tətbiqi təhsil naziri professor Misir Mərdanovun "Azərbaycan təhsili yeni inkişaf mərhələsində" adlı kitabında (Bakı-2009) da özəksini tapmışdır. Azərbaycanın ilk özəl ali təhsil müəssisəsi olan Xəzər Universiteti beynəlxalq əlaqələrin qurulması, beynəlxalq layihə və programlarda iştirak, dünyanın aparıcı universitetləri ilə müəllim və tələbə mübadiləsi, Boloniya Bəyannaməsinin tələblərinə uyğun olaraq Avrope təhsil məkanına integrasiya və digər sahələrdə təsirli tədbirlər görməklə kadr hazırlığı sahəsində əsaslı nailiyyyətlər əldə etmiş, böyük nüfuz qazanmışdır. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, bu Universitet qrantlar vasitəsilə əlavə maliyyə vasaitləri cəlb etməklə təhsil texnologiyaların və innovasiyaların tətbiqi vasitəsilə təhsilin inkişafına zəmin yaratmışdır. Ali məktəblərə tələbə qəbulunun yekunlarına əsasən reyting və abituriyent ərizələrində ali məktəblərin ixtisaslarının birinci yerdə rastgelənən təzliyi cədvəllərində Xəzər Universiteti dövlət ali təhsil müəssisələri ilə rəqabət apara bilir.

Xəzər Universiteti tətbiq etdiyi orijinal təhsil modeli, tədris programlarının müasirliyi, verdiyi təhsilin keyfiyyəti baxımından Azərbaycanda və onun hüdudlarından çox-çox uzaqlarda hörmət və nüfuz qazanmışdır.

Rəyçi: prof. H. İsaxanlı

II.İsaxanlı

Университет Хазар: первый частный вуз в Азербайджане

Резюме

В статье отмечается, что Университет Хазар был создан для того, чтобы удовлетворить потребность различных сфер народного хозяйства нашей страны в специалистах с высшим образованием, владеющих английским языком. Система образования в университете основана на принципах привлечения известных отечественных и зарубежных специалистов, широкого использования международного опыта и международных связей, методов современного анализа для внедрения самых передовых моделей образования. Новая модель обучения, используемая в университете, отвечающая требованиям современной академической программы, проигрела авторитет в Азербайджане и за рубежом.

I.Isakhanli

Khazar University- Azerbaijan's First Private Higher Education Institution

Summary

The article notes that Khazar University was created in order to meet the need for English-speaking specialists with higher education in various fields in our country. The university's education system is based on principles of inviting well-known local and foreign specialists to work, broad international relations, development, observation and analysis in order to learn from world-wide experience in education, and a cutting-edge education model. The original training model that the university applies has earned prestige in Azerbaijan and abroad because of its modern academic program and from the perspective of the quality of the education it offers.

İnnovasiyalar

İTERAKTİV TƏLİM METODLARININ TƏTBİQİ İMKANLARI

Bilal Həsənli

Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun dosenti,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru,
əməkdar müəllim

Açar sözlər: ədəbiyyat dərsləri, təlim metodu, təlim texnologiyası, interaktiv metod, müəllim, şagird.

Ключевые слова: уроки литературы, методы обучения, технология обучения, интерактивный метод, учитель, ученик.

Key words: lessons of literature, teaching methods, educational technology, an interactive method, the teacher, the student.

Müsəir mərhələdə tədris prosesində yeni təlim texnologiyalarından istifadə mühüm tələb kimi qarşıya qoyulur. Bu problemin həlli, ilk növbədə texnologiya anlayışının mənhiyyətini açmağı tələb edir. "Texnologiya" termini pedaqogikada XX əsrin ortalarından işlənməyə başlanılmış və ilk dəfə programlaşdırılmış təlim sisteminə aid edilmişdir.

Tədqiqatçılar arasında təlim texnologiyalarının işlənilməsi və tətbiqi məsələlərində fikir aynılıqları mövcuddur. Bəzi tədqiqatçılar texnologiya dedikdə təlim-tərbiyə prosesinin metodları, vasitələri, üsulları, şərtləri, təşkili formalarını başa düşürər. Metodik ədəbiyyatda təlimin interaktiv metodlarına yeni texnologiyaların bir növü kimi yanaşılır. Lakin tədqiqatlarda bunların arasında müəyyən fərqlərin də olduğu qeyd edilir. Bu zaman bələ bir cəhət əsas götürülür ki, metod ilk növbədə, təlimin üsul və vasitələri sistəmidir və onun reallaşdırılması fəal yaradıcılıq tələb edir. Texnologiya isə xüsusi vərdişlərə, müəyyən standartlara əməl olunmasına, təlim prosesinin dəqiq, sistemli planlaşdırmasına, bilik və bacarıq-

ların əməkdaşlıq zəminində mənimşənilməsinə, hər bir mərhələdə qiymətləndirmənin aparılmasına əsaslanır.

YUNESKO-nun 1970-ci ildə keçirilən konfransında pedaqoji texnologiya didaktik işin səmərəli prinsipləri, təlimdə qarşıya qoyulan məqsədlərin müəllim və şagirdlər tərəfindən daha az qüvvə və vaxt sərf etməklə əldə edilməsinin metod və vasitələri haqqında təlim kimi şərh edilmişdir.

Məktəb islahatının ədəbiyyat təlimi qarşısında vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün yeni təlim texnologiyalarından istifadə etmək zəruridir. Ədəbiyyat dərslərində yeni təlim texnologiyalarının müxtəlif növlərindən istifadə olunur:

1. İnteraktiv təlim metodlarından istifadə;
2. Dərsin fəal formalarından istifadə;
3. Şagirdlərin yaradıcılıq, tədqiqatçılıq bacarıqlarının inkişafını təmin edən üsullara, vasitələrə geniş yer verilməsi;
4. Müəllim-şagird münasibətlərində əməkdaşlıq texnologiyalarının tətbiqi;